అశ్విని కుమార్ ఉపాధ్యాయ్

v.

యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు మరొకటి

(రిట్ పిటిషన్ (సివిల్) నం 967 ఆఫ్ 2017)

ఫిబ్రవరి 02, 2023

[DR. ధనంజయ వై చంద్రచూడ్, CJI,పమిడిఘంటమ్ శ్రీ నరసింహ మరియుJ. B. పార్దివాలా, JJ.]

ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం, 1951: సెక్షన్ 33(7) -ఒకే పదవికి ఒకటి కంటే ఎక్కువ నియోజకవర్గాల నుంచి ఒకేసారి పోటీ చేయడానికి అనుమతించే సెక్షన్ 33(7) రాజ్యాంగ చెల్లుబాటు -ఒక వ్యక్తి ఒకేసారి ఒకటి కంటే ఎక్కువ స్థానాల నుంచి పోటీ చేయడానికి అనుమతించరాదన్న అభ్యర్థన - అలాంటి ఉపశమనం ఇవ్వలేం -ఒక అభ్యర్థిని పార్లమెంటు ఎన్నికల్లో లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నికల్లో ఒకటి కంటే ఎక్కువ స్థానాల నుంచి పోటీ చేయడానికి అనుమతించడం అనేది రాష్ట్ర శాసనసభకు సంబంధించిన విషయం. లెజిస్లేటివ్ పాలసీ - ఇది చట్టబద్ధంగా శాసనపరమైన నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి లేదా చట్టాన్ని సవరించడానికి పార్లమెంటుకు హక్కు ఉంది - ఆర్టికల్ 14 లేదా ఆర్టికల్ 19 యొక్క నిబంధన లేదా ఉల్లంఘన యొక్క స్పష్టమైన ఏకపక్షత లేనప్పుడు, ఈ నిబంధనను రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా పరిగణించడం సాధ్యం కాదు - అయితే, పార్లమెంటు తన శాసనాధికారం - భారత రాజ్యాంగం - కళలకు అనుగుణంగా ఏ సమయంలోనైనా తగిన నిర్ణయం తీసుకోవడానికి నిరోధించబడదు. – art 14, 19

సివిల్ ఒరిజినల్ పరిధి : రిట్ పిటిషన్ (సివిల్) నెం.967 ఆఫ్ 2017.

(భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 ప్రకారం) గోపాల్ శంకరనారాయణన్, సీనియర్ అడ్వకేట్, అశ్వనీ కుమార్ దూబే, పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది.

ఆర్.వెంకటరమణి, ఏజీ, తుషార్ మెహతా, ఎస్జీ, సొదామిని శర్మ, శ్రీమతి రుక్మిణి బాబ్డే, అంకుర్ తల్వార్, చిన్మయి చంద్ర, కాను అగర్వాల్, దిగ్విజయ్ దామ్, వినాయక్ మెహ్రోత్రా, శ్రీమతి మాన్సి సూద్, చిత్వాన్సింగల్, శ్రీమతి సోనాలి జైన్, అభిషేక్ కుమార్ పాండే, రామన్ యాదవ్, ఆనంద్ వెంకటమణి, శ్రీమతి విజయ్ లక్ష్మి వెంకటరమణి, శ్రీమతి విజయ్ లక్ష్మి వెంకటరమణి, శ్రీ అరవింద్ కుమార్ శర్మ– పిటిషన్ advocate

ఈ మేరకు హైకోర్టు తీర్పును వెలువరించింది. ధనుంజయ వై.చంద్రచూడ్, సీజేఐ

1. ప్రజాప్రాతినిధ్య చట్టం 19511 లోని సెక్షన్ 33(7) రాజ్యాంగ చెల్లుబాటును సవాలు చేస్తూ పిటిషనర్ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 32 కింద ఈ కోర్టు అధికార పరిధిని ఉపయోగించారు.

2. పై సవాలుతో పాటు, ఒకే వ్యక్తి ఒకేసారి ఒకటి కంటే ఎక్కువ నియోజకవర్గాల నుండి "ఒకే పదవికి" ఎన్నికల్లో పోటీ చేయకుండా నిరోధించేలా తగిన చర్యలు తీసుకునేలా కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని, భారత ఎన్నికల సంఘాన్ని ఆదేశించాలని పిటిషనర్ కోరారు.

3. ఈ దశలో, స్వతంత్ర అభ్యర్థులు పార్లమెంటు, అసెంబ్లీ ఎన్నికల్లో పోటీ చేయకుండా నిరుత్సాహపరిచేలా తగిన చర్యలు తీసుకునేలా కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని, ఎన్నికల సంఘాన్ని ఆదేశించాలని కోరుతూ దాఖలైన ప్రార్థన, ప్రార్థన (సి)ను 2017 డిసెంబర్ 11 నాటి ఈ కోర్టు ఉత్తర్వుల ద్వారా తిరస్కరించింది.

4. ఒక వ్యక్తి ఒకే పదవికి ఒకేసారి ఒకటి కంటే ఎక్కువ నియోజకవర్గాల నుంచి పోటీ చేయడానికి వీలు కల్పించేలా 1951 చట్టంలోని సెక్షన్ 33(7)ను సవరించాలని 2004 జూలై 5 న ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్ అప్పటి ప్రధానిని కోరారు.

5. ఒక వ్యక్తిని ఒకేసారి ఒకటి కంటే ఎక్కువ స్థానాల నుంచి పోటీ చేయడానికి అనుమతించరాదని 1951 ప్రజా ప్రాతినిధ్య చట్టాన్ని సవరించాలని లా కమిషన్ తన 255 వ నివేదికలో అభిప్రాయపడిందని పిటిషనర్ కోరారు.

పిటిషనర్ తరపున సీనియర్ న్యాయవాది గోపాల్ శంకరనారాయణన్, అటార్నీ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా ఆర్.వెంకటరమణ వాదనలు వినిపించారు.ఈ విచారణకు భారత ఎన్నికల సంఘం తన న్యాయవాది అమిత్ శర్మ ద్వారా హాజరైంది.

6. కేంద్ర ప్రభుత్వం, ఎన్నికల సంఘం కౌంటర్ అఫిడవిట్లు దాఖలు చేశాయి.

7. విచారణ సందర్భంగా సీనియర్ న్యాయవాది గోపాల్ శంకరనారాయణన్ పిటిషన్ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 19 ప్రకారం ఒక అంశాన్ని implicate చేయాలి అని కోరారు. అభ్యర్థి స్వభావం, అర్హతలు, నేరచరిత్ర తదితర వివరాలు తెలుసుకొని పౌరులు ఓటు హక్కును వినియోగించుకోవాలని సూచించారు. రెండు స్థానాల నుంచి పోటీ చేసిన అభ్యర్థి గెలిస్తే రెండు స్థానాల్లో ఏదో ఒక స్థానాన్ని ఖాళీ చేయాల్సి ఉంటుంది. ఉప ఎన్నిక నిర్వహించడం వల్ల ప్రభుత్వ ఖజానాపై పడే ఆర్థిక భారంతో పాటు, ప్రచారం సందర్భంగా వచ్చిన విజ్ఞప్తుల ఆధారంగా అభ్యర్థికి అనుకూలంగా ఓటు వేసిన అభ్యర్థికి ఆ అభ్యర్థి ప్రాతినిధ్యం లేకుండా చేయాలని కోరారు. ఉదాహరణకు, రాష్ట్ర శాసనసభ నియోజకవర్గం. అందువల్ల ఆర్టికల్ 19(1)(ఎ) ప్రకారం అభ్యర్థిని ఎన్నుకున్న ఓటర్లు అభ్యర్థి ఖాళీ అయినప్పుడు దాని హక్కును కోల్పోతారని కోరారు.

8. 1951 చట్టంలోని సెక్షన్ 33(7) ఈ కింది విధంగా పేర్కొంది.

ఈ చట్టంలోని సబ్ సెక్షన్ (6)లో గానీ, మరే ఇతర నిబంధనల్లో గానీ ఏవైనా ఉన్నప్పటికీ, ఒక వ్యక్తిని ఎన్నికల అభ్యర్థిగా నామినేట్ చేయరాదు.

(a) రెండు కంటే ఎక్కువ పార్లమెంటు నియోజకవర్గాల నుండి ప్రజాసభకు (అన్ని పార్లమెంటు నియోజకవర్గాల నుండి ఒకేసారి జరిగినా, జరగకపోయినా) సార్వత్రిక ఎన్నికల సందర్భంలో;

(b) ఒక రాష్ట్రంలోని రెండు కంటే ఎక్కువ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల నుండి ఒక రాష్ట్ర శాసనసభలకు (అన్ని అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల నుండి ఒకేసారి జరిగినా, జరగకపోయినా) సార్వత్రిక ఎన్నికల సందర్భంలో;

(c) రాష్ట్రంలోని రెండు కంటే ఎక్కువ కౌన్సిల్ నియోజకవర్గాల నుండి అటువంటి మండలిని కలిగి ఉన్న రాష్ట్ర శాసనమండలికి ద్వైవార్షిక ఎన్నికల సందర్భంలో;

(d) ఒక రాష్ట్రానికి కేటాయించిన రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ స్థానాలను భర్తీ చేయడానికి కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ కు ద్వైవార్షిక ఎన్నికల సందర్భంలో, అటువంటి రెండు కంటే ఎక్కువ స్థానాలను భర్తీ చేయడానికి;

(e) రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ పార్లమెంటు నియోజకవర్గాల నుండి ఒకేసారి జరిగే రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ పార్లమెంటు నియోజకవర్గాల నుండి ప్రజా సభకు ఉప ఎన్నికల విషయంలో;

(f) ఒకేసారి జరిగే రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల నుండి ఒక రాష్ట్ర శాసనసభకు ఉప ఎన్నికల సందర్భంలో, అటువంటి రెండు కంటే ఎక్కువ అసెంబ్లీ నియోజకవర్గాల నుండి;

(g) భర్తీ కోసం కౌన్సిల్ ఆఫ్ స్టేట్స్ కు ఉప ఎన్నికల సందర్భంలోఒక రాష్ట్రానికి కేటాయించిన రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ స్థానాలు, ఒకేసారి నిర్వహించబడతాయి, అటువంటి రెండు కంటే ఎక్కువ సీట్లను భర్తీ చేయడం;

(h) శాసనమండలికి ఉప ఎన్నికల విషయంలోరెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ కౌన్సిల్ ల నుండి అటువంటి కౌన్సిల్ ఉన్న రాష్ట్రంఇలాంటి రెండు కంటే ఎక్కువ కౌన్సిల్ నియోజకవర్గాల నుండి ఏకకాలంలో ఎన్నికలు జరిగే నియోజకవర్గాలు.

వివరణ: ఈ ఉపవిభాగం యొక్క ప్రయోజనాల కోసం, రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ ఉప ఎన్నికలను ఒకేసారి నిర్వహించాలని భావిస్తారు, అటువంటి ఉప ఎన్నికలకు పిలుపునిస్తూ ఎన్నికల నోటిఫికేషన్ జారీ చేయబడుతుంది.సెక్షన్ 147, 149, 150 లేదా అదే రోజున 151 సెక్షన్ల కింద కమిషన్.

9. 1996 ఆగస్టు 1 నుంచి 1996 చట్టం 21 ద్వారా పై నిబంధనను చేర్చారు. ఆగస్టు 1, 1996 కు ముందు పార్లమెంటు లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ నియోజకవర్గాలకు ఒక ఎన్నికల్లో అభ్యర్థి ఎన్ని స్థానాల్లో పోటీ చేయవచ్చనే దానిపై నిషేధం ఉండేదని సీనియర్ న్యాయవాది, అటార్నీ జనరల్ ఆఫ్ ఇండియా మధ్య ఉన్న ఉమ్మడి వాదన. ఒక అభ్యర్థి ఒకే ఎన్నికల్లో ఒకేసారి రెండు సీట్లకు మించి పోటీ చేయకూడదనే నిబంధనను పార్లమెంటు కల్పించింది.

10. పిటిషనర్ లేవనెత్తిన అంశం శాసన రంగానికి సంబంధించినది. నిస్సందేహంగా, ఒకే సాధారణ ఎన్నికల సమయంలో ఒక అభ్యర్థి ఒకటి కంటే ఎక్కువ సీట్లలో ఒకేసారి పోటీ చేసినప్పుడు, రెండు ఎన్నికల పోటీలలో అభ్యర్థి విజయం సాధిస్తే ఒక సీటు ఖాళీ అవుతుంది. దీంతో ఉప ఎన్నిక అనివార్యమైంది. దీనివల్ల ప్రభుత్వ ఖజానాకు గండి పడుతుందని పిటిషనర్ పేర్కొన్నారు. సమస్య,ఏదేమైనా, ఇది చట్టబద్ధమైన నిబంధన చెల్లుబాటు కావడానికి దారితీస్తుందా అనేది.

11. చట్టాన్ని రూపొందించడానికి శాసనపరమైన అసమర్థత లేని శాసనసభ చేసినందున లేదా రాజ్యాంగంలోని మూడవ భాగంలో పౌరసత్వ హక్కు ఉల్లంఘన ఉందనే కారణంతో ఒక చట్టబద్ధమైన నిబంధనను న్యాయస్థానంలో సవాలు చేయవచ్చు. మునుపటిది సమస్యలో లేదు.

12. ఒక పార్లమెంటు ఎన్నికల్లో లేదా రాష్ట్ర శాసనసభ ఎన్నికలలో ఒక అభ్యర్థి ఒకటి కంటే ఎక్కువ స్థానాల నుండి పోటీ చేయడానికి అనుమతించడం శాసన విధానానికి సంబంధించిన విషయం. 1951 చట్టంలోని సెక్షన్ 33(7) ద్వారా లభించిన ఎంపికను మంజూరు చేయడం ద్వారా దేశంలో రాజకీయ ప్రజాస్వామ్యం ముందుకు సాగుతుందా లేదా అనేది పార్లమెంటు నిర్ణయిస్తుంది కాబట్టి ఇది చట్టబద్ధమైన విధానానికి సంబంధించిన విషయం. ఒకటి కంటే ఎక్కువ స్థానాల నుంచి పోటీ చేసే అభ్యర్థి ఎన్నికల ఫలితాలపై ఉన్న అనిశ్చితిని బట్టి వివిధ కారణాల వల్ల అలా చేయవచ్చు. ఇది దేశంలో ఎన్నికల గమనాన్ని పరిమితం చేస్తుందా అని నిర్ణయించడంలో సమతుల్యతను బేరీజు వేసే ఇతర పరిగణనలు ఉన్నాయి. ఇది చట్టపరమైన ఎంపికలు చేయడానికి మరియు చట్టాన్ని రూపొందించడానికి లేదా సవరించడానికి పార్లమెంటుకు చట్టబద్ధంగా హక్కు ఉంది. లా కమిషన్, ఎలక్షన్ కమిషన్ ఆ సమయంలో కొన్ని అభిప్రాయాలు వ్యక్తం చేసి ఉండవచ్చు. వాటిని చట్టం యొక్క ఆదేశంగా మార్చాలా వద్దా అనేది చట్టాన్ని రూపొందించడంలో పార్లమెంటరీ సార్వభౌమాధికారాన్ని ఉపయోగించడంపై ఆధారపడి ఉంటుంది. ఆర్టికల్ 14 లోని నిబంధనలను లేదా ఆర్టికల్ 19 ఉల్లంఘనను ఇరికించే విధంగా ఈ నిబంధనను స్పష్టంగా చూపించకపోతే, ఈ కోర్టు ఈ నిబంధనను రాజ్యాంగ విరుద్ధంగా పరిగణించడం సాధ్యం కాదు.

13 పార్లమెంటు తన శాసనాధికారానికి అనుగుణంగా ఏ సమయంలోనైనా తగిన నిర్ణయం తీసుకోవాలని నిర్ణయించుకుంటే అది నిరోధించదు. 1996 చట్టం 21 ప్రకారం ఒకే ఎన్నికల్లో రెండు స్థానాలకు అభ్యర్థి ఎంపికను పరిమితం చేస్తూ గతంలో పార్లమెంట్ జోక్యం చేసుకుంది.

14. పై కారణాల వల్ల, ఈ ప్రొసీడింగ్స్లో ఎటువంటి ఉపశమనం ఇవ్వలేమని మేము అభిప్రాయపడుతున్నాము.

15. తదనుగుణంగా పిటిషన్ ను కొట్టివేయాలి.

16. పెండింగ్ లో ఉన్న దరఖాస్తులు ఏవైనా ఉంటే వాటిని పరిష్కరిస్తారు.